

Ds Jaco Zuurmond

17 oktober 2013
9^e zondag van de herfst
2 Koningen 4, 38-44

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,
Deze week meldde de krant dat binnenkort in Nederland de zogenaamde 'Bijbel in Gewone Taal' verschijnt. "Een Bijbel geschikt voor iedereen die graag een duidelijke Bijbel wil lezen". De commentator in de krant was overigens ongekend scherp. Alleen al de titel deugt niet, zo meldde de commentator. Want het woord 'Bijbel' in de titel zet de lezers op het verkeerde spoor. Bijbel betekent namelijk gewoon 'boeken' - of 'verzameling boeken'. De 'Bijbel' is een verzameling van heel verschillende boeken, geschreven in heel verschillende tijden over een periode van wel meer dan duizend jaar, in dus heel verschillende situaties, voor heel veel verschillende mensen, met heel veel verschillende bedoelingen. De Bijbel kent een ontstaansgeschiedenis, en dat is juist het mooie van het boek. Het is niet één massieve goddelijke openbaring – zoals bijvoorbeeld de Koran wel van zichzelf beweert. Wie die diversiteit ontkent vervalt onder de noemer van zogenaamd 'letterlijk lezen' zo maar tot biblicisme, religieuze buiksprekerij. Levensgevaarlijk. Noem het boek dus liever anders.

'De boeken' bijvoorbeeld. Dat is de Bijbel in gewone taal.

Maar los van de titel. Zou het helpen, zo'n 'De boeken in gewone taal'? Zou het helpen bij het verhaal dat we zojuist lazen. Goed, 'kolokwint' zou dan misschien met kruipplant of zo worden vertaald. Maar de moeite van het verhaal, van dit verhaal, maar tegelijk van zo veel Bijbelse verhalen, van zo veel gelijkenissen ook – de moeite zit toch niet in de taal? De moeite zit in het verhaal zelf. Wat in vredesnaam wil zo'n verhaal ons vertellen? Wat in vredesnaam heeft zo'n raar verhaal te betekenen voor mensen van nu en hier? Het verhaal is mooi kort en simpel: als je honger hebt moet je soep koken van wat je vindt, en als die soep bitter is gooi je er meel in. Easy as pie. Maar het echte leven is helaas niet zo simpel. Dat laat zich niet in vier verzen samenvatten. Die 'dood in de pot' herkennen we misschien nog wel. In het klein en in het groot. In ons eigen leven soms, soms te vaak. In de politiek van deze tijd niet minder. Dood in de pot. Maar wat is de remedie? Breng meel. Zo simpel? Ja, was het maar zo simpel. Maar juist de politici die het zó simpel maken zijn de dodelijkste van allemaal. Juist waar politici meer en meer het leven zó simpel voorstellen is dat veeleer de oorzaak van die dood in de pot dan de remedie. Iets meer visie, iets meer analyse, iets meer durf tot diepgang en nuance hebben we zo nodig.

Zit er visie in het verhaal van vanmorgen? Diepgang? Nuance? Misschien bij nader inzien toch iets meer dan we in eerste lezing denken. Maar dan moeten we wel goed luisteren. En horen hoe met name in de woordkeus van het verhaal er van alles mee resoneert. Dat begint al met de plaatsaanduiding 'Gilgal'. Gilgal is de plaats waar ooit de uit Egypte gevluchte slaven het land van Gods belofte binnentrokken. In Gilgal zou een ander leven beginnen. Een leven in vrijheid. Een leven van mensen die niet langer leven ten koste van elkaar. Mensen die niet begeren wat van hun naaste is. Mensen die elkaar niet langer dood slaan. Mensen die hun naaste liefhebben als zichzelf. En God boven alles. Gilgal betekent 'wegrollen, afwentelen'. Zo sprak de eeuwige, geprezen zij hij, ook die dag: 'Vandaag wentel ik de schande van Egypte van jullie af' (Joz. 5:9). Vandaag 'gilgal' ik de schande van Egypte van jullie... Zo komt de plaats aan zijn naam. Er werden twaalf herdenkingsstenen op die plaats opgericht. Voor elke stam één. De steen die de weg naar het leven en samenleven afsloot is weggewenteld. Hier begint werkelijk leven.

Een ander kostbaar woord waar je in eerste instantie zo overheen leest is het woordje 'pot'. Elisa laat zelfs de grootste pot halen. Vijf keer komt het woordje voor in het verhaal. In die grote pot van Elisa resoneren andere Bijbelse potten mee. De vleespotten namelijk van Egypte. De verleiding om de honger te weerstaan door toch maar te kiezen voor de slavernij. De verleiding om de crisis te weerstaan door te kiezen voor een systeem van onrecht en uitbuiting. Die pot wordt door Elisa op het vuur gezet.

Het volgende puzzelstukje kunnen we nu haast al raden... Als Gilgal de plaats van bevrijding is... en de pot de vleespot van Egypte... wat is dan het meel? Zou dan dat meel misschien het 'manna' zijn, dat Israël ontving in de woestijn. De Israëlieten wisten niet wat het was, manna. Maar ze konden er van leven. Elke morgen lag het als dauw op de aarde. En daags voor de sabbat lag er voor twee dagen. En er was genoeg

voor iedereen, zolang je maar niet meer nam dan je nodig had. En net als de Israëlieten toen in de woestijn trekt nu een profetenzoon in opdracht van Elisa er op uit om wilde groenten te verzamelen. Met de zakken vol veldkolokwinten keert hij terug, zingend: 'Er is genoeg voor iedereen'. En hij doet ze in de pan. 'Ze weten niet wat het is', zegt het verhaal. Een letterlijk citaat uit het Manna-verhaal. Het meel van Elisa is trouwens ook het meel van de weduwe van Sarafat, die bereid was te delen toen er niets meer over was. Meel, gemalen uit Gods belofte dat hij de kleinen niet alleen zal laten en zijn visioen van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde niet op zal geven.

Zo gaat het verhaal al meer klinken. Er verschijnt diepgang, visie. Elk citaat is een lijntje naar buiten, en brengt zo een nuance binnen. Toch lezen we nog even door. Spellende we nog even door. De beide verhalen die we lazen citeren volop, dus. En ze citeren niet alleen elders uit de Schrift. Ze citeren ook elkaar nog eens. 'Geef het aan het volk. Laat ze ervan eten' zegt Elisa in beide verhalen. Dat was trouwens ook het woord dat klinkt als Elisa ten tonele verschijnt, in die wondere ontmoeting met Elia. Elisa die dan het twaalfde span ossen slacht om het *aan het volk* te eten te geven. Dit is Elisa ten voeten uit: eten voor iedereen. Niet voor enkelen. Niet voor een elite – met het gelijk aan haar kant dat er toch niet genoeg is voor iedereen. Maar dwars tegen dat cynisme in volhouden: geef het volk, dat zij eten. Iedereen.

Beide miniverhaaltjes eindigen ook nog eens op een opvallende manier. In beide afsluitende zinnen klinkt het woordje 'woord'. Er zat geen kwaad **woord** meer in de soep. (De NBV vertaalt helaas: de bittere smaak was volkomen verdwenen). En zij aten en hielden nog over, naar het **woord** van de Heer.

Dat is dus wat profetie doet. Wat een profetische kerk hoort te doen. Juist in tijden van crisis. Juist in tijden dat de vleespotten van Egypte roepen. Niet met makkelijke woorden komen. 'God kan alles' – ja, ja, geloof je het zelf. Of 'eerlijk zullen we alles delen' – ja, ja, geloof je het zelf. Dat soort prediking is inderdaad 'de dood in de pot'. Maar profetie brengt ons, met al onze vragen en zorgen weer terug naar dat oude **woord**. Voeg je in dat oude verhaal, in dat aloude woord, zo roept de profeet ons toe. Dat is de weg ten leven.

Als wij in het verhaal gaan staan, in dat aloude **woord** van belofte; als wij ons voegen in de kring van de profeten in Gilgal; als wij het onbestaanbare van Gods belofte toelaten, dan zullen we weten dat dit korte verhaal toch geen versimpeling van de waarheid is. Niet omdat we zo goedgelovig zijn. Daar in de kring van de profeten staan mensen die ten einde raad zijn omdat ze niet meer weten hoe deze wereld recht gezet kan worden. We staan daar samen met de mensen uit alle windstreken, die nooit een kans gehad hebben. En we staan daar met dat volk dat ooit werd weg gehaald uit angst en slavernij, teleurgesteld in zichzelf en in God omdat het niks geworden was met dat land dat overvloedig van melk en honing. Maar desniettemin zullen we heel gewoon doen wat onze hand vindt om te doen – in de ruimte van dat aloude woord van bevrijding. We zullen op onze manier toch maar de pan op het vuur zetten, de grootste die we kunnen vinden, hongerend en dorstend naar de gerechtigheid. En we zullen zeggen, we zullen bidden: 'In Gods Naam, laat het onbestaanbare aan ons gebeuren'.

'Breng meel!', riep de profeet. Uit dat meel wordt het brood gebakken dat wij delen tijdens de viering van het Avondmaal. Het komt niet uit onze voorraadkast. Het komt uit de hemel. Het is God zelf die voor ons instaat. En zie dat 'ons' dan maar heel breed. Wereldwijd.

Amen

1

Wie zich door God alleen laat leiden,
enkel van Hem zijn heil verwacht
weet Hem nabij, ook in de tijden
die dreigend zwart zijn als de nacht.
Want wie op God alleen vertrouwt,
heeft nooit op zand zijn huis gebouwd.

2

Wat is de winst als ik vol zorgen
mijn lot met ach en wee beklaag?
Vind ik er baat bij elke morgen
de dag te zien als nieuwe plaag?
Want ons verdriet en onze nood
worden door klagen maar vergroot.

3

Laat dan uw stilte ook uw kracht zijn
en leef uw leven opgewekt.

Laat Gods genade u genoeg zijn,
Die voor u uit zijn sporen trekt.

Hij is het zelf die ons voorziet;
Wat ons ontbreekt ontgaat Hem niet.

4

Zing maar en bid en ga Gods wegen,
doe wat uw hand vindt om te doen.

Weet dat de hemel zelf u zegent,
u brengt naar weiden fris en groen.

Wie zich op God alleen verlaat,
weet dat Hij altijd met ons gaat.